

Kronika • Chronicle

Profesoriui habil. daktarui Algimantui Vincentui Bujauskui – 80 metų

A. V. Bujauskas gimė 1932 m. gruodžio 24 d. Lazdijų r., Delnickų k., ūkininkų šeimoje. Jis buvo pirmagimis aštuoneto vaikų šeimoje. Mokėsi Šeštųjų pradinėje mokykloje, Krosnos progimnazijoje. Negailėstingas to meto gyvenimas jaunam gimnazistui neleido okupuotoje tėvynėje tęsti mokslų. Prof. A. V. Bujauskas biografijoje rašo: *1949 metų pavasarį, bebaigiant ketvirtą progimnazijos klasę, visą mūsų šeimą išvežė į Rytus – už, atseit, pagalbą partizanams ir priešingą kolchozams. Mūsų jauniausiajai Mildai tebuvo dveji... Laimėi, pakliuvo me į pietinę Krasnojarsko krašto dalį, prie Chaka-*

sijos, netoli Sajanų kalnų – į Učiumo avininkystės ūkį. Kaip atseit ordininkę, mūsų daugiavaikę šeimą apgyvendino lentiniame centrinės savchozo sodybos barake, vieno kambario bute. Pajėgesnieji išsiųsti į ūkio darbus: kalvę, javų sandėlį bei ganyti gyvulių. Sesuo Aleksandra, baigusi pradinį mokslą, išėjo prie kitų ūkio darbų. Skurdome pusbadžiu. Palaipsniui ėmė lankyti mokyklą Romualdas, Vytautas, Milda. Mamai rūpėjo, kad ir aš tęščiau mokslą. Tad 1955 metų pavasarį baigiau Užūro vidurinę vakarinę mokyklą, o 1957 m. – Krasnojarsko Medicinos instituto pradinį kursą. Institutas per karą buvo atkeldintas iš Petrapilio. Jame dirbo žymūs profesoriai. Čia, be kita ko, gavau ir lotynų kalbos pradžiamokslį. Taip pat ir minėtoje vidurinėje paminėtini kvalifikuoti mokytojai, ypač iš Pavolgio tremtinių vokiečių.

Tuometiniam sovietų vadovui N. Chruščiovui iš dalies panaikinus tremtį (be leidimo gyventi Lietuvoje) mūsų šeima sugrįžo į Marijampolę (1957 m.). (Darbinė biografija paskelbta ir leidinyje „1000 Leaders of World Influence. – AB: USA. 2001“).

Beje, A. V. Bujauskas iki mokslų Sibire (1949–1956 m.) buvo Učiumo tarybinio ūkio darbininkas (Krasnojarsko kr.).

Grįžęs į Lietuvą, medicinos mokslus tęsė Vilniaus universitete (toliau – VU). Čia baigė antrą kursą. Toliau studijavo neakivaizdžiai VU Gamtos fakultete biologiją (1957–1963 m.). Studijuodamas dirbo Mokslų akademijos Botanikos instituto laborantu, o vėliau (1961–1965 m.) Panoterių vidurinėje mokykloje (Jonavos r.) biologijos ir geografijos mokytoju, direktoriaus pavaduotoju.

Platus interesų ratas ir įgimtas noras siekti gilesnių žinių patraukė jauną mokytoją pasukti mokslo keliu. 1965 m. A. V. Bujauskas pradėjo dirbti Lietuvos žemdirbystės instituto Vokės filiale (dabar – Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centras (LAMMC)). Profesorius rašė: *Filialo*

direktorius Juozas Lazauskas ir prof. Kostas Bėčius bei dr. Antanas Subačius pavedė imtis bulvių selekcijos. Pritarė ir VU profesoriai – Vytautas Rančėlis ir Antanas Minkevičius (1000 Leaders of World Influence. – ABI: USA. 2001).

Vokės filiale dirbo mokslo ir vyriausiuoju mokslo darbuotoju (1965–1982 m.), Bulvių meristemos laboratorijos vedėju (1983–1993 m.). Neabejingas ir pedagoginiam darbui: skaitė biotechnologijos ir imunogenetikos kursą VU Gamtos fakultete (1989–1996 m.), buvo LKA Politologijos katedros profesorius (1993–1996 m.), VU Gamtos fakulteto Botanikos ir genetikos katedros neetatini profesorius konsultantas (1996–2001 m.). LMA atliko eksperto užduotis.

Be to, A. V. Bujauskas aktyviai dalyvavo doktorantūros studijų programoje. Jis yra 5 apgintų daktaro disertacijų vadovas, 25 doktorantūros ir habilitacinių darbų komitetų narys (VU, LŽI, LŽŪA – dabar ASU, LSDI). Buvo mokslinių tarybų nariu (LŽI, BI, LSDI).

Prof. A. V. Bujauskas Vokės filiale mokslinį tiriamąjį darbą dirbo labai kūrybingai ir rezultatyviai. Vykde bulvių selekcijos, imunogenetikos, virusologijos, biotechnologijos mokslinius tyrimus. Buvo darbų ir temų vadovas.

Pagrindinė bulvių selekcinio darbo kryptis Vokėje – sukurti maistinės paskirties ankstyvas ir vidutinio ankstyvumo, atsparias bulvinei nematodei ir svarbiausioms ligoms bulvių veisles. Visos veislės turėjo būti atsparios bulvių vėžiui. Ypatingą dėmesį teko sutelkti į nematodei atsparių veislių selekciją, nes pastarosios yra pagrindinė apsaugos priemonė. Atsparių veislių Lietuvoje nebuvo, o šio kenkėjo židinių nuolatos gausėjo. Lietuvos bulvių selekcininkai šiuos uždavinius sėkmingai vykdė (Lazauskas J., Ražukas A. 2001. Bulvininkystė Lietuvoje 1900–2000 m. Akademija. 156 p.).

Prof. A. V. Bujausko bulvių selekcijos darbai nusipelnė ypatingo pripažinimo. Jam vadovaujant ir betarpiškai dalyvaujant vykdant bandymus sukurtos 5 bulvių veislės: 'Mėta', 'Vilnia', 'Vokė', 'Nida', 'Aistės' ir sumanyta šeštoji – 'Mirta'. Šios veislės pasižymi labai geromis savybėmis ir atitinka visus keliamus reikalavimus, iki šiol auginamos Lietuvoje, kai kur Baltarusijoje ir Rusijoje.

Dabar LAMMC Vokės filialas yra vienintelė mokslo įstaiga Lietuvoje, selekcionuojanti bulves.

Prof. A. Bujauskas yra meristeminės bulvių sėklininkystės metodo taikymo Lietuvoje pradi-

ninkas – iniciatorius ir Meristeminės laboratorijos Lietuvos žemdirbystės instituto Vokės filiale (LAMMC) organizatorius arba meristeminės bulvių sėklininkystės mokslinės mokyklos šalyje įkūrėjas. Profesorius šiai laboratorijai vadovavo (1983–1993 m.) labai kūrybingai ir rezultatyviai. Jis daug prisidėjo prie pažangios bulvių sėklininkystės plėtros Lietuvoje, inicijavo ir su bendradarbiais vykdė mokslinius tyrimus. Be to, laboratorija palaikė glaudžius ryšius su žymiais užsienio bulvininkystės mokslininkais (ypač akademiku iš Baltarusijos Peteriu Alsmiksu), Estijos, Latvijos biotechnologijos laboratorijomis bei atitinkamomis užsienio firmomis.

Reikia pažymėti, kad Vokės filiale įsteigus biotechnologijos laboratoriją (1981 m.), buvo žengtas svarbus mokslo pažangos sklaidos žingsnis Lietuvos žemės ūkyje. Meristeminis bulvių sėklininkystės metodas ypatingas tuo, kad sparčiai padauginamos sveikos, be virusų, iš ląstelių išaugintos bulvės. Auginant šiuo metodu gaunama geresnės kokybės veislinė sėkla, ji greičiau padauginama. Sukuriamos palankesnės sąlygos naujoms veislėms plisti. Tokiu būdu buvusį elitinės bulvių sėklos auginimą klonų metodu, kuris buvo pagrįstas kasmetine elitinių augalų atranka ir dauginimu, pakeitė spartesnis ir kokybiškesnis meristeminis sėklinių bulvių auginimo metodas. Ir dabar LAMMC Vokės filiale veikianti bulvių meristemos laboratorija, kurioje vykdoma pradinė (superelitinės kategorijos) bulvių sėklininkystė – vienintelė Lietuvoje.

Savo mokslinių tyrimų rezultatus A. V. Bujauskas apibendrino dviejose disertacijose: daktaro – „Serologinio virusų analizės metodo taikymas bulvių selekcijoje ir sėklininkystėje“ (1977) ir habil. dr. – „Atsparių nematodei ir ūkiškai vertingų bulvių veislių selekcijos principai bei rezultatai“ (1988).

1994 m. suteiktas profesoriaus pedagoginis mokslo vardas.

Profesoriaus spausdintų darbų sąrašas ilgas. Vienas ir su bendraautoriais paskelbė per 50 mokslinių ir 40 mokslo populiarinimo straipsnių.

Parašė knygas: „Bulvių virusai ir kova su jais“ (1971), „Atsparių nematodei ir devirusuotų bulvių auginimas“ (1984), „Devirusuotų bulvių auginimas“ (1989), „Atsparių nematodėms bulvių veislių selekcija“ (1995); išsamią monografiją „Bulvių selekcija ir meristeminė sėklininkystė“ (2001).

Prof. A. V. Bujausko darbai su bendraautoriais įvertinti aukščiausiu mokslininkų apdovanojimu Lietuvoje – Lietuvos mokslo premija (1995). Be to, jam suteikta ir žymaus selekcininko prof. D. Rudzinsko vardo premija (1982), apdovanotas LR Žemės ūkio ministerijos ir kitų mokslo bei valstybinių institucijų Garbės bei Padėkos raštais, Sąjūdžio padėkos raštu ir kt.

Prof. A. V. Bujauskas – išskirtinio intelekto, interesų įvairovės, gyvenimo nuostatų asmenybė. Tai rodo jo teiginiai biografijoje: *Šeimoje ir mokykloje buvome auklėjami krikščioniškąja Tėvynės meilės bei humanizmo dvasia. Prosenelių ir tėvų statydintose Šeštokų bažnyčioje priimti ir katalikiškieji sakramentai <...>. Rezistencijai, atsvarai nuo alinančios melo propagandos teko pasitelkti Šventojo Rašto teologines studijas, natūrfilosofiją, užsienio radiją. Trumpu laisvalaikiu (nuo darbo ir buitės reikalų) gelbėjo menas, mokslas, kultūra, pagaliau – rezistentinė pozicija. Be to, tuo trumpu laisvalaikiu (mat lydėjo ir daržo ūkis) – pasitelkti tikrąją muziką, poeziją, dailę, operos ir baletu teatrą, aktyvią savišvietą, atkaklių disidentinę laikyseną, satyrą ir humorą. Savo laiku, dainuojant maestro Juozo Vanago Aido vyrų chore, fakultatyviai lankėme muzikos paskai-*

tas prie Vilniaus filharmonijos. 1960 metais Dainų šventės chorų konkurse Aidas laimėjo I vietą. Tad muziko Jono Banaičio žiuri jo choristus apdovanojo atminimo diplomais (1000 Leaders of World Influence. – ABI: USA. 2001).

Profesorius domisi kalbomis, menu, geografija, istorija, neaplenkia ir teologinės, filosofinės literatūros. Parašė memuarus „Šiaurės pašvaistė“, eilėraščių rinkinius „Už speigračio“, „Namų žiburiai“, „Itališkieji etiudai“, daug publicistinių straipsnių, nuolatos dalyvauja publicistinių, istorinės etnografinės krypties leidinių redakciniame darbe. Profesoriaus moto: „Kol jaunas, o broli, sėk pasėlio grūdą“ (V. Kudirka).

Per gyvenimą prof. A. V. Bujauską lydi žmona Janina, džiugina sūnus Laimutis, marti Lina, vaikaitiai Gabija ir Adomas.

Jubiliejaus proga sveikiname garbųjį profesorių Algimantą Vincentą Bujauską, kuris savo įvairiapuse veikla ir moksliniais darbais daug nusipelnė Lietuvai ir įrašė ryškų puslapį ne tik žemės ūkio mokslo raidoje, bet ir šalies kultūroje.

Linkime stiprios sveikatos ir toliau tokio pat turiningo gyvenimo bei visokeriopos sėkmės Jūsų gražiai šeimai.

Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus vardu

prof. Veronika Vasiliauskienė
LMA narė emeritė